

ӘОЖ 343.14

Д.Ш. Шортанбаев

Қазақстан Республикасы ІІМ Алматы академиясы, ғылыми-педагогикалық магистратура
тыңдаушысы, полиция аға лейтенанты, Қазақстан, Алматы қ.

E-mail: d.as.88@mail.ru

Қылмыстық іс жүргізудегі дәлелдеу субъектілері, олардың құқықтық мәртебесі

Аңдатпа. Бұл мақалада автор қылмыстық іс жүргізудегі дәлелдеу субъектілерінің құқықтық мәртебесін, сонымен қатар ҚР-ның ҚІЖК-де орын алмаған мәселелерін талқылап, оларды шешу жолдарын қарастырған.

Түйін сөздер: тергеу органдары, тергеу әрекеті, сот процесі, тараптар, дәлелдемелер, дәлелдеу.

Қылмыстық процестегі дәлелдеу субъектісі – бұл заңда белгіленген тәртіпте және шектерде дәлелдемелерді жинауды, зерттеуді, бағалауды және пайдалануды іске асыратын, заңмен өкілеттік берілген қылмыстық процестің қатысушысы (мемлекеттік орган, лауазымды тұлға және т.б.). Дәлелдеу субъектісінің дәлелдеуді іске асыратын шектері осындай субъектіге және оның іс жүргізу мүддесіне (мәртебесіне) жүктелген іс жүргізу қызметінің мәнімен анықталған.

Бәсекелес қылмыстық процесс, оны классикалық тұрғыдан түсінсе, іс бойынша іс жүргізу екі тең құқылы тараптардың тартысынан, жарысынан тұратын оның құрылымын болжайды, ал бұндай тартыстың соңғы нәтижесі, негізгі және жалғыз мақсаты дауды тараптардың біреуінің пайдасына шешу болып табылатын, тәуелсіз және әділ сотпен анықталады.

А.В. Смирнов қылмыстық процестің бәсекелестік түрін мынадай белгілермен:

1) екі бір-біріне қайшы айыптау және қорғау тараптарының болуымен;

2) тараптардың іс жүргізуге тең құқықтылықтарымен немесе тепе-теңдіктерімен;

3) тараптардан тәуелсіз соттың болуымен сипаттайды [1, 18 б.].

Мемлекет оның алдын ала тергеу органдары мен прокуроры тұлғасында дәлелдемелерді жинау үшін барлық қажетті құралдарға ие, алайда қорғау тарабы мен жәбірленушінің бұндай процесс үшін тең мүмкіндіктері жоқ. Ия, оларға мемлекеттік органдардың қолдарында бар өкілеттіктерге ұқсас, дәлелдемелер жинау бойынша өкілеттіктер беруге болмайды. Алайда егер тараптардың біріне (не болмаса тараптың қандай да бір өкіліне) қандай бір құралды пайдалануға шек қойылса, оған ҚІЖК шеңберінде ҚІЖК-де белгілі бір механизмдерді жасап және бекітіп, оған қосымша құқықтар беру арқылы орын алған қолайсыздықты жеңу мүмкіндігін беру керек.

Қазақстан Республикасы ҚІЖК-де сондай-ақ осы мәселенің шешілмегендігі көрінеді.

ҚІЖК-нің 74-бабының 2-бөлігіне сай қорғаушы:

– заң көмегін көрсету үшін қажетті заттарды, құжаттарды және мәліметтерді жинауға және ұсынуға;

– күдіктіден (айыпталушыдан) жауап алу кезінде, сондай-ақ олардың қатысуымен немесе олардың өтініші не қорғаушының өзінің өтініші бойынша жүргізілетін өзге де тергеу және іс жүргізу әрекеттеріне қатысуға;

– күдіктінің, айыпталушының немесе қорғаушының өзінің қатысуымен жүргізілген тергеу әрекеттерінің хаттамаларымен, күдіктіге және (немесе) айыпталушыға ұсынылған не ұсынылуға тиіс болатын құжаттармен танысуға;

– іс жүргізу құжаттарының көшірмелерін алуға;

– қылмыстық процесті жүргізуші адамның және қылмыстық процеске қатысушы өзге адамдардың заңсыз әрекеттеріне қарсылық білдіруге, бұл қарсылықтарды іс жүргізу құжаттарына енгізуді талап етуге;

– заңға қайшы келмейтін кез келген басқа да қорғау құралдары мен тәсілдерін пайдалануға құқылы.

«Адвокаттық қызмет туралы» Қазақстан Республикасының 05.12.1997 жылғы № 195-І Заңының 14-бабы 3-бөлігіне сай қорғаушы:

– өз бетімен заң көмегін көрсету үшін қажетті іс жүзіндегі деректерді жинауға және дәлелдемелерді ұсынуға;

– барлық мемлекеттік органдардан және мемлекеттік емес ұйымдардан адвокаттық қызметті іске асыру үшін қажетті мәліметтерді сұратуға;

– егер бұл анықтау, заңнамалық актілерде көзделген тәртіппен алдын ала тергеу жүргізу кезінде және сотта қорғауды немесе өкілдікті іске асыру үшін қажет болса, мемлекеттік құпияны құрайтын ақпараттармен, сондай-ақ әскери, саудалық, қызметтік және өзге де заңмен қорғалатын құпиядан тұратын ақпараттармен танысуға;

– заң көмегіне жүгінген адамдардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғаудың заңмен тыйым салынбаған барлық құралдары мен тәсілдерін қолдануға;

– көмекке жүгінген адамға қатысты материалдармен, оған қоса іс жүргізу құжаттарымен, тергеу және сот істерімен танысуға және ондағы ақпаратты заңнамалық актілермен тыйым салынбаған кез келген тәсілмен бекітуге;

– заң көмегін көрсетуге байланысты туындайтын, ғылым, техника, өнер салаларындағы және қызметтің басқа да салаларындағы арнайы білімдерді талап ететін мәселелерді ашу үшін шарттық негізде мамандардың қорытындыларын сұратуға және т.с.с. құқылы [2].

XX ғасырдың 90-жылдары Ресейде қылмыстық сот ісін жүргізуге қылмыстық істер бойынша қорғаушының қызметінің тиімділігін

жоғарылатудың батыл әдістерінің бірі ретінде, одан «қорғаушы өз тұжырымдарын айыпталушыны ақтау қорытындысында немесе оның жауаптылығын жеңілдету туралы қорытындысында баяндаумен жауаптылықты ақтайтын немесе жеңілдететін мән-жайларды анықтау бойынша жүргізетін бір мезгілді тергеу әрекеттері» деп түсінілетін «қатар тергеу» институтын енгізу ұсынылған. Алайда бұндай идея іс жүргізуші ғалымдар тарапынан лайық сынға ұшырады.

Сонымен, А.С. Шейфер «жеке тергеу әрекеттерін» қылмыстық процесте дәлелдеудің белгіленген негіздерімен анық үйлесімсіздікке түсетін жасанды, өмірлік емес құрылым деп атады [3].

ҚІЖК-нің 68-69 баптарына сай сезікті (айыпталушы):

– дәлелдер ұсынуға (соның ішінде құжаттар мен заттарды);

– өтініш және қарсылығын мәлімдеуге;

– тергеушінің немесе анықтаушының рұқсатымен өзінің өтініші бойынша немесе қорғаушысының не заңды өкілінің өтініші бойынша жүргізілетін тергеу әрекеттеріне қатысуға құқылы.

Дәлелдеу процесінде жәбірленуші:

– дәлелдер ұсынуға;

– одан дәлелдеу құралы ретінде қылмыстық қудалау органы алып қойған немесе өзі берген мүлкіті, сондай-ақ қылмыстық заңмен тыйым салынған әрекетті жасаған адамнан алып қойылған өзіне тиесілі мүлкіті алуға;

– өзінің қатысуымен жүргізілген тергеу әрекеттерінің хаттамаларымен танысуға және оларға ескертпелер беруге;

– тергеушінің немесе анықтаушының рұқсатымен өз өтініші не өз өкілінің өтініші бойынша жүргізілетін тергеу әрекеттеріне қатысуға және т.с.с. құқылы (ҚІЖК-нің 75-бабы).

ҚІЖК-нің 115-бабы 1-бөлігіне сай оның негізінде анықтаушы, тергеуші, прокурор, сот ҚІЖК-де белгіленген тәртіппен Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексінде көзделген әрекеттердің болғандығын немесе болмағандығын, айыпталушының бұл әрекетті жасағандығын немесе жасамағандығын, айыпталушының кінәлілігін не кінәлі емес екендігін, сондай-ақ істі дұрыс шешу үшін маңызы бар өзге де мән-жайларды анықтайтын заңды түрде

алынған іс жүзіндегі деректер қылмыстық іс бойынша дәлелдемелер болып табылады.

ҚІЖК-нің 115-бабы 2-бөлігіне сай дәлелдемелер ретінде:

- сезіктінің (айыпталушының), жәбірленушінің, куәнің айғақтары;
- сарапшының қорытындысы;
- заттай айғақтар;
- іс жүргізу әрекеттерінің хаттамалары және өзге де құжаттар жіберіледі.

Алдын ала тергеу кезеңінде қандай құжаттар мен заттарды дәлелдемелер ретінде қылмыстық іске қосу керек, қандай деректерді дәлелдемелер ретінде бекіткен және пайдаланған дұрыс деген мәселені шешу қылмыстық істі жүргізетін лауазымды тұлғаның немесе органның құзыретіне қалдырылған.

Алайда заң шығарушы билік өкілеттігі жоқ адамдар, тараптардың өкілдері дәлелдемелер ретінде қылмыстық іске қосу үшін жазбаша құжаттарды және заттарды жинауға және ұсынуға құқылы деп анықтаған.

Келтірілген анықтама іс жүргізушілік бекітуге дейін іс жүзіндегі деректердің қылмыстық іс жүргізу мағынасында дәлелдемелер болып табылмайтындығын көрсетеді, алайда ол мазмұны жағынан жаңалық болмайды. Себебі қорғаушы жинаған мәліметтердің дәлелдемелерге айналу механизмі жоқ, ол билік өкілеттігі жоқ өзге де дәлелдеу субъектілері секілді, бұрынғыдай дәлелдемелер бола алатын, шынында, процеске енгізгенге дейін ондай болмайтын іс жүзіндегі деректерді жинайды.

Дәлелдемелердің іс жүргізулік рәсімдеудің қатаң ережелерін белгілеген заң шығарушының мақсаты мемлекеттік органдардан басқа қылмыстық процестің өзге де қатысушыларының құқықтарын шектеу еместігі, айыптауға дәлелдемелер жинауда басымдық беру еместігі, ал қылмыстық процестегі сезіктінің (айыпталушының) құқықтарының қосымша кепілдіктерін белгілеу екендігі көрінеді.

Бірінші кезекте, нақ айыптау дәлелдемелері тиісті іс жүргізу арқылы рәсімделуі керек. Бірақ та қорғаушы және өзге де қатысушылар жинаған, айыпталушының (сезіктінің) кінәсіздігінің немесе аз кінәлігінің іс жүзіндегі мәліметтері де тексерілген және қылмыстық процеске енгізу үшін жарамды болулары керек.

Қылмыстық процесте сотқа дейінгі іс жүргізу мен басты сот талқылауының бар екендігіне

сүйене отырып мынадай екі нұсқаның мүмкін екендігін байқау қиын емес:

- не өз бетімен дәлелдемелер жинауға құқық берілмеген процесс қатысушысының өтінішін қарау мен қанағаттандыру арқылы өзге де қатысушылар тапқан және ұсынған іс жүзіндегі деректерді алдын ала тергеу жүргізетін лауазымды тұлға іс жүргізу арқылы рәсімдейді;
- не бұны басты сот талқылауы кезеңінде оларды зерделеу мен зерттеу арқылы соттың өзі жасайды.

Дәлелдеу қылмыстық процесінің өзге де қатысушылары алған және алдын ала тергеуде бекітілмеген, яғни дәлелдемелер ретінде рәсімделмеген іс жүзіндегі деректер, оларды зерттеу барысында қабылданбаулары мүмкін екендігі жоққа шығарылмаса да, ықтимал дәлелдемелер болады.

Сонымен қатар сот отырысында айыптау тарабы іс жүргізу рәсімі шеңберінде жинаған деректердің де беріктігі анықталуы мүмкін. Осы ойға толық тоқталайық.

Белгілі болғандай, англо-америкалық қылмыстық әділет жүйесі алдын ала сот тыңдауын жүргізгеннен кейін тараптар – прокурордың нұсқауы бойынша полиция және қорғаушы – іс жүзіндегі деректерді жинауға кірісетіндігін алдын ала ескереді. Сонымен бірге айыптаушы жинаған деректер де, қорғаушы алған мәліметтер де іс жүргізу ұғымында дәлелдемелер болып табылмайды. Оларды дәлелдемелер деп тану туралы мәселе тек қана соттың құзыретіне жатады.

Сөйтіп, бәсекелес процесінде тараптар құқықтарының теңдігі қамтамасыз етіледі.

Осыған сүйене отырып, қылмыстық сот ісін жүргізуде дәлелдеу тараптарымен іске асырылатындығын, ал олар жинаған деректерді дәлелдемелер деп тану сотпен жүзеге асырылатындығын анықтай отырып, дәлелдемелер мен дәлелдеу түсінігінің жаңа тәсілін теориялық тұрғыдан негіздеу мүмкін болып көрінеді.

Алайда бұндай ұстанымның елеулі кемшілігі бар.

Англо-америкалыққа қарағанда, ТМД елдерінің қылмыстық процесінде, соның ішінде Қазақстан Республикасында, дәлелдемелердің негізгі, басым көлемін жинау «іс жүргізуге дейінгі» кезеңде емес және біршама қысқа уақыт сатысында да емес, алдын ала тергеудің

созылған және шегіне дейін формализацияланған сатысында жүзеге асырылады.

Дәлелдемелік ақпараттың бұрын болған оқиғалардың көрінісі бола тұрып, уақыт өте объективтік те, сол сияқты субъективтік те себептердің салдарынан жойылу қасиеті бар екендігі белгілі. Дәл осы көбінесе алынған мәліметтерді іс жүргізу арқылы рәсімдеуге және уақытылы тиісті бекітуге қойылатын талаптардың бар екендігін болжайды [4, 144 б.].

Қазақстан Республикасы ҚІЖК-нің алдын ала тергеу органдарына іс жүзіндегі деректерді дәлелдемелер ретінде бекіту бойынша берген өкілеттігі толық көлемде оларға тиісті түрде, ҚІЖК-нің барлық талаптарын сақтай отырып, дәлелдемелерді жинауға мүмкіндік береді деп ойлаймыз.

Жеке немесе ұсынылатын мүдделері бар қылмыстық процестің өзге де қатысушыларына келетін болсақ, оларда дәлелдемелерді өз бетімен жинау бойынша (жиналған іс жүзіндегі деректерді бекіту бойынша) мүмкіндіктердің жоқтығы, сондай-ақ қылмыстық ізге түсу органдарының дәлелдемелерді жинауына нәтижелі қатысу мүмкіндігінің жоқтығы олардың қызметінде елеулі кедергі болады.

Қазақ КСР ҚІЖК-де процесс субъектілерін тараптарға бөлу болмағандығы, барлық әрекеттер ақиқатты анықтауға бағытталған деп болжамданғаны белгілі.

Сонымен, билік өкілеттіктері берілген кез келген мемлекетті орган мыналарды:

- жасалған әрекеттің объективті және толық көрінісін анықтауға барлық шараларды қолдануға;
- қылмыстық жауаптылыққа тартылатын адамның айыбын ашатын да, сол сияқты оны ақтайтын да мән-жайлардың барлығын анықтауға міндетті болған.

Тәжірибеде 1959 жылғы Қазақ КСР ҚІЖК-нің қағидалары, шынында, дәлелдеумен және дәлелдемелерді жинаумен тек екі органның (тергеуші және прокурор) айналысуына әкелген.

Алдын ала тергеу кезеңінде дәлелдемелерді жинаумен өз білгенінше тергеуді жүзеге асыратын орган (тергеуші, анықтаушы, не прокурор, егер ол алдын ала тергеуді жеке жүргізу қажет деп санаса) айналысқан, ал сот талқылауы кезеңінде дәлелдемелерді жинауды сот іске асырған (егер алдын ала тергеу органы жұмысының жеткіліксіз салдарынан оған қажеттілік туындамаса). Барлық

өзге дәлелдеу субъектілерінің дәлелдемелерді жинау процесіне ықпалы болмашы ғана болды.

Себебі заң шығарушы Қазақстан Республикасының қылмыстық іс жүргізу заңнамасын өзгерту бағыттарының бірі ретінде қылмыстық сот ісін жүргізуге айыптау және қорғау тараптарының бәсекелестігі мен тең құқықтылығы принциптерін енгізуді жариялаған, сондай-ақ ол қылмыстық ізге түсу, қорғау және істі соттың шешуі бір-бірінен бөлінген және оларды әртүрлі органдар мен лауазымды адамдар жүзеге асырады деп бекіткен (ҚІЖК-нің 23-бабы).

Өз кезегінде дәлелдеу субъектілері туралы, және жеке алғанда дәлелдемелерді жинауға шақырылған субъектілер туралы түсініктер тузетуге жатады.

Тараптардың болуы олардың әрқайсысының – айыптау тарабының да, қорғау тарабының да дәлелдемелерді жинауға және оларды сотқа ұсынуға белсенді қатысуларын талап етеді.

1959 жылғы Қазақ КСР ҚІЖК әрекет еткен кезеңнің өзінде заң әдебиетінде ерекше болса да, оны орындамау айыпталушы үшін жағымсыз салдарларға әкелмейтін, қылмыстық іс жүргізу дәлелдемесіне қатысу міндеттілігі белгілі бір мөлшерде қорғаушыға да жүктеледі деп көрсетілген.

Сонымен, қорғаушы оның қорғауындағы адамды ақтайтын немесе оның қылмыстық жауаптылығын жеңілдететін мән-жайларды анықтау мақсатында заңда көрсетілген барлық қорғау құралдары мен тәсілдерін қолдануға және оған қажетті заң көмегін көрсетуге міндетті болған.

Жаңа жағдайларда осы қағида өзектілігін жоғалтпады, керісінше, қылмыстық іс жүргізу дәлелдемесінің толық құқықты тарабы болып (алдын ала тергеу органдары заңды түрде айыптау тарабының өкілдеріне жатса да), қорғау тарабы өзінің және ұсынылатын мүдделерді белсенді қорғауға мүмкіндік беретін механизмді өз билігіне алуы керек.

Сондай-ақ оның мүдделерін қорғау дәстүрлі түрде кеңес және кеңестен кейінгі кезеңдердің отандық қылмыстық процесінде қылмыстық ізге түсуді іске асыратын органдардың қарауына тәуелді болған және тәуелді, жәбірленушінің іс жүргізулік мәртебесі де жетілдіруді талап ететіндігінде күмән жоқ.

Нақ тараптар, нақтырақ айтсақ, тараптардың өкілдері бәсекелес әділ сот жағдайларында

тәуелсіз және әділ соттың қарауына дәлелдемелік материалды жинауы және ұсынуы керек, сонымен қатар ол материал сапалы, толық болуы және жасалған әрекеттің барлық мән-жайларын жан-жақты (яғни, айыптау тарабынан да, сол сияқты қорғау тарабынан да) зерттеуге мүмкіндік беруі керек. Сонымен бірге тараптардың өкілдері оларға берілген мүмкіндікті анағұрлым жақсы іске асырса (ал бұл үшін мүмкіндік беру керек), олар дәлелдеу шектерін анағұрлым толық сақтаса, қылмыстық істі сот талқылауы кезінде соғұрлым азырақ мәселелер мен сұрақтар туындайды.

Сотта және соттың қосымша дәлелдемелер жинау қажеттілігі сот талқылауына дайындық кезеңінде, яғни алдын ала тергеу кезеңінде материал сапасыз, біржақты жиналған (түрлі себептердің арқасында) жағдайда ғана туындайды. Ондай болмаған жағдайда, заң шығарушы мен тәжірибе адамдары, күні кеше болғандай, сотта дәлелдемелік материалдағы кемшіліктердің орнын кімнің толтыратындығы туралы даулардан тағы да құтыла алмайды. Жоғарыда көрсетілгендердің барлығы дәлелдемелерді жинау жүйесін жетілдіру мен оның іс жүргізу нысанын дамыту қажет екендігін ескертеді.

Тәжірибе, қорғаудың дәлелдемелерді жинау мүмкіндігінің жарияланғандығына, қорғау мен жәбірленушінің дәлелдемелерді жинау процесіне ықпал ету мүмкіндіктерінің жоқтығынан сот талқылауын жүргізу тәртібінің өзгергендігіне қарамастан, жағдайдың күрт және маңызды өзгеруі болмағандығын көрсетеді. Атап айтқанда, қорғаушылардың 50%-дан көбі оларға қорғауды іске асыруға көмектесетін, іс жүзінде әр іс бойынша олардың өз клиенттерінің және куәлерінің тарапынан қосымша мәлімет алатындығын, бірақ көп жағдайларда ол мәліметтерді басты сот тақылауы кезеңінде пайдалану үшін «ұстап тұратындықтарын» көрсетеді [5, 32 б.].

Бұндай жағдай қоғам қажеттілігіне сәйкес келмейді, себебі азаматтың дәлелдемелердің негізгі мөлшерін жинау кезінде, әсіресе алдын ала тергеу секілді қылмыстық процестің маңызды кезеңінде өз құқығын тиімді қорғау мүмкіндігі жоқ. Жәбірленушілердің мүдделерін қорғау туралы да осыны айтуға болады.

Көптеген зерделенген жағдайларда, дәлелдемелерді жинау туралы өтініштері алдын ала

тергеу органдарымен қанағаттандырудан бас тартылған қорғау тарапының өкілдері соңында, не алдын ала тыңдауда, не сот отырысында қайтадан сол мәселені көтергендігін ерекше атап өткен жөн. Іс жүзінде алдын ала тергеу органы қабылдаған шешімді тексеру жүргізілді. Нәтижесінде сот қылмыстық істі алдын ала тергеу кезеңінің өзінде туындаған дау-жанжалды жағдайларды шешуге едәуір күш пен құралдарды жұмсауға мәжбүр болды.

Сөйтіп, дәлелдемелерді жинау мен зерттеу субъектілерінің өзара қарым-қатынастарын жетілдіруге мұқтаждық секілді, мемлекеттік органдардан басқа, өзге де дәлелдеу субъектілеріне, әсіресе алдын ала тергеу кезеңінде, дәлелдемелерді жинау мен зерттеу процесіне белсенді қатысу үшін қосымша мүмкіндіктер беру қажеттілігі де бар. Заң шығарушы процестің өзге де қатысушыларының мәртебесін анағұрлым толығырақ анықтаса, соттың қылмыстық істі қарауы кезінде соғұрлым азырақ қайшылықтар мен үйлесімсіздіктер туындайды, тікелей сотта және тікелей сотқа мәселелердің соғұрлым азырақ шеңберін шешуге тура келеді. Тұтастай келгенде, бұл дәлелдеу процесінің сапасы мен тиімділігін жоғарылату керек.

Әдебиеттер

1 Смирнов А.В. Состязательный процесс. – СПб.: Альфа, 2001.

2 «Адвокаттық қызмет туралы» Қазақстан Республикасының 05.12.1997 жылғы № 195-І Заңы. – Астана.

3 Шейфер С.А. Проблемы правовой регламентации доказывания в уголовно-процессуальном законодательстве РФ // Государство и право. – 1995. – № 10.

4 Алиев М.М., Зейналова Л.М. Состязательность и равноправие сторон в уголовном судопроизводстве. – Алматы, 2003.

5 Канафин Д.К. Адвокат в уголовном процессе // Правовая реформа в Казахстане. – Алматы. – № 4. – 2005.

References

1 A. Smirnov Competitive processus. – St: Alpha, 2001.

2 «Advokattyk qyzmet turaly» Kazakhstan

Respublikasynuң zhylyғы 05.12.1997 № 195-1 Заңу.
– Astana.

3 Schafer SA Problems legalis regulandam
probandi in criminalibus procedendi legislatione
Russiae Foederatio // rem publicam et legem. 1995.
Number 10.

4 Aliev, MM, LM Zeynalov Competition
et aequalitas partium in actionem criminalem.
Textbook. – Almaty, 2003.

5 Kanafin DK Iurisconsultus actionem
criminalem // Legal reformationem Kazakhstan. –
Almaty. – № 4. – 2005.

Д.Ш. Шортанбаев

Субъекты доказывания в уголовном процессе, их правовой статус

Автор настоящей статьи указывает, что немаловажную роль в процессе доказывания играет субъект такой деятельности. Субъект доказывания в уголовном процессе – это уполномоченный законом участник уголовного процесса (государственный орган, должностное лицо и др.), который в установленном законом порядке и пределах осуществляет собирание, исследование, оценку и использование доказательств. Пределы, в которых субъект доказывания осуществляет доказывание, определены предметом процессуальной функции, возложенной на такого субъекта, и его процессуальным интересом (статусом).

Ключевые слова: Следственные органы, следственное действие, судебный процесс, доказательства, доказывать.

D.Sh. Shortanbayev

Subjects of proving are in criminal procedure, their legal status

The author of the real article specifies that a not insignificant role in the process of proving is played by the subject of such activity. A subject of proving in criminal procedure is the participant of criminal procedure(public organ, public servant of and other), that in the order and limits set by a law carries out collecting, research, estimation and use of proofs, authorized by a law. Limits in that the subject of proving carries out proving are certain the article of the judicial function laid on such subject, and his judicial interest(by status).

Keywords: Investigative authorities, investigative action, trial, proofs to prove.